

Tre redaktører rundt et bord

Som en forberedelse til en historisk presentasjon av Tidende ved 125-årsjubileet, samlet vi nåværende og de to foregående redaktørene rundt et bord i Tidendes redaksjon på toppen av foreningens lokaler i Vika i Oslo. Lokalene har skiftet og betingelsene rundt redigering og utgivelse av bladet likeså, men det viste seg at mye tross alt var felles – både problemer, utfordringer og gleder.

Berit Heløe ble høsten 1982 ansatt som redaktør i en to tredels stilling for fire år. Hun avløste Ivar A. Mjør som var den siste valgte redaktøren og som, utenkelig i dag, hadde fortsatt som redaktør etter at han tiltrådte som president 1. januar samme år. For første gang hadde Tidende fått en ansatt redaktør med fast arbeidsplass – tidligere hadde redaktørens arbeid vært en *fritidsbeskjeftigelse*.

Da fireårsperioden var omme, hadde Heløe fått stilling ved Det odontologiske fakultet og valgte å ikke fortsette i Tidende. Gudrun Sangnes ble da rekruttert som redaktør, fortsatt bare i to tredels stilling, og foreløpig bare for ett år fra 1. august 1986. Det skyldtes at NTFs informasjonsvirksomhet var i støpeskjeen, og det var et diskusjonstema om man kunne kombinere en stilling som informasjonssjef og redaktør. Enden på en lang historie ble at representantskapet i 1987 vedtok at NTFs Tidende skulle ha redaktør i full stilling og at Redaktørplakaten skulle være *veiledende* for forholdet mellom redaktør og utgiver.

Gudrun Sangnes ble sittende som redaktør til 2009 og er dermed den redaktør som har lengst fartstid i

Tidende. Nærmest opp til henne i fartstid er Olaf Grythe som var redaktør fra 1933 til 1954, avbrutt av et par år under annen verdenskrig. Da redaktørstillingen skulle utlyses for å erstatte Sangnes, var foreningen kommet til at redaktøren ikke nødvendigvis måtte være tannlege. Ellen Beate Dyvi, journalist i Tidende siden 2000, ble ansatt som ansvarlig redaktør. I tillegg ble to vitenskapelige redaktører, Nils Roar Gjerdet og Jørn Arne Fridrich-Aas, engasjert på deltid.

BRATT LÆRINGSKURVE FOR NY

REDAKTØR • Berit Heløe visste lite om redaksjonelt arbeid da hun inntok redaktørstolen i 1982. Hun hadde disputert to år før og hadde erfaring med skriving av vitenskapelige artikler og var opptatt av språk. Det var et godt utgangspunkt, men det var mye å lære. Redaksjonen for øvrig besto av redaksjonssekretær Bente Rohde Try, som også hadde andre oppgaver i foreningen. Totalt disponerte ikke redaksjonen mer enn maksimalt halvannet årsverk, og bladet skulle utkomme med 17 nummer i året.

– Alt var nytt for meg, så det var godt å ha Bente Try i ryggen; det ga meg trygghet. Allerede den gang var vi med i Den Norske Fagpresses Forening (Fagpressen), og det var nyttig for meg å delta på deres møter og kurs. Men det var den daglige opplæring jeg fikk fra Try som ga en bratt læringskurve, forteller hun.

Den gang var det ikke noe referee-system eller fagfellevurdering av vitenskapelige artikler slik som i dag, så det var redaktørens oppgave å drøfte teksten med forfatterne før

publisering. Dette var en oppgave som tok mye tid.

– Vi vurderte også format og layout, og en viss fornyelse var innføring av farget forside med innholdsfortegnelse, en farge for hvert år. Økonomien ble etter hvert problematisk i denne perioden, blant annet fordi det var få ledige stillinger som skulle annonseres.

– Men Bente Try sto på og var flink til å skaffe andre typer annonser. Og den gang hadde NTF engasjert journalisten Henning A. Nilsen som informasjonskonsulent på deltid. Jeg husker at han lokket oss ut på bruk av data, men både Try og jeg var skeptiske og var fornøyd med skrivemaskin med kulehode og rettetast. Den teknologiske utviklingen har jo vært dramatisk, så begynnelsen av 1980-tallet var rene middelalderen, sier Berit Heløe. Og da legger Gudrun Sangnes til:

– Jeg tror vi fikk PCer i redaksjonen helt på slutten av dette tiåret. Og på Institutt for journalistikk (IJ) i Fredrikstad var det datakurs, så vi forsøkte å henge med.

HVORDAN GJØRE TIDENDE MER SPENNENDE? • Gudrun Sangnes

hadde 15 års fartstid i forskjellige stillinger ved Det odontologiske fakultet og var lic.odont., en grad som ikke eksisterer lenger, og var leder av Tannpleierutdanningen i Oslo da hun begynte som redaktør. Som nevnt foran, ble hverken stillingsstørrelsen eller ansettelsesvilkårene avklart før året etter. Hun søkte derfor permisjon fra fakultetet til å begynne med, og det var en dyd av nødvendighet, også av en annen grunn. Hun var småbarnsmor og

Tre redaktører utveksler erfaringer, fra venstre: Gudrun Sangnes, Berit Heløe og Ellen Beate Dyvi. Frilansjournalist for Tidende, Reidun Stenvik, helt til høyre.

hadde fått plass i Universitetets barnehage, der en forutsetning var å være ansatt.

– Ja, det var en travel tid. Også jeg hadde stor nytte av å bli tatt under opplæring av Bente Try. Samtidig drøftet vi hvordan vi kunne gjøre Tidende mer spennende, og mitt først «sprell» var å utgi nr. 1, 1987 med et bilde i farger på forsiden. Den gang var det ikke like rimelig å benytte farger, så redaksjonskomiteen var meget kritisk, men presidenten, Ingeborg Jacobsen, ga meg full støtte, minnes Sangnes.

Grafisk designer Mike Mills, som hadde hatt oppdrag for NTF helt siden slutten av 1970-tallet, ble en god støtte for den nye redaktøren. Redaksjonen kom imidlertid snart til at det var viktig å finne ut hva leserne mente om

tidsskriftet, og den første leserundersøkelsen ble gjennomført i 1989. Det viste seg at leserne stort sett var godt fornøyd, og 79 prosent mente at Tidende holdt «høy faglig standard», men en like stor andel mente at bladet var «kjedelig».

– Det var jo litt overraskende siden evalueringen for øvrig var svært god, men vi kunne ikke ha dette sittende på oss, sier Sangnes og forteller at året etter, i 1990 da bladets 100-årsjubileum skulle markeres, oppsto Tidende i ny drakt. Layout og trykk var endret for å gjøre teksten mer lettlest. Allerede to år senere ble også formatet endret. Det gjorde at bladet virket lettere og luftigere – og ikke minst ble det stadig flere illustrasjoner, til dels i farger. En ny leserundersøkelse i 1995 viste at det nå bare var 18 prosent som

syntes Tidende var kjedelig. «Dette er vi i redaksjonen godt fornøyd med, selv om vi selvsagt fortsatt vil arbeide for å redusere denne prosenten ytterligere», skriver redaktøren. Og redaksjonen består nå av tre fulltidsstillinger: Redaktør Gudrun Sangnes, redaksjonssekretær og journalist Bente Rohde Try og Nina Smedstad som er sekretær og annonsekonsulent.

TIDENDES ROLLE – NY

UTREDNING • – Vi syntes likevel at det kunne være behov for mer personell, og på slutten av 1990-tallet foreslo redaksjonskomiteen at Tidendes stab og funksjon burde vurderes i lys av nye oppgaver og funksjoner. Forslaget ble positivt mottatt, og i januar 1998 oppnevnte hovedstyret et utvalg ledet av formannen i redaksjonskomiteen.

Gudrun Sangnes var redaktør for Tidende i 23 år, frem til sommeren 2009. Med det er hun den som har lengst fartstid som redaktør av tannlegenes tidsskrift.

teen og professor ved fakultetet i Bergen, Nils Roar Gjerdet, forteller Sangnes.

Mandatet de fikk var svært omfattende, men i ettertid kan det se ut som bruk av digital teknologi, stabens størrelse og økonomiske forhold var de viktigste temaene. Utvalget avgå innstilling i mai 1999, og utredningen ble en sak på representantskapsmøtet samme år.

Det ble lagt frem forslag til enkelte endringer i vedtekter og instruksene for redaktøren og redaksjonskomiteen.

– Formuleringen om Redaktørplakaten var en styrking av dens betydning, fra at den skulle være veiledende for redaktøren til at NTFs Tidende redigeres i samsvar med prinsippene i Redaktørplakaten, sier Sangnes og legger til at ved behandlingen i representantskapet ble alle forslag enstemmig vedtatt. Aller viktigst var det at budsjettet ga rom for å opprette en ny stilling for markeds konsulent i redaksjonen fra 1. januar 2000. Forutsetningen var at lønnsutgiftene skulle dekkes inn ved økte annonseinntekter – noe som viste seg å holde stikk.

Dette året ble det store forandringer i redaksjonen. Bente Rohde Try døde i februar etter lengre tids sykdom, og Ellen Beate Dyvi ble ansatt som journalist i august. Kristin Aksnes som

hadde vikariert i Nina Smedstads barselpermisjon, gikk inn i hennes stilling som redaksjonssekretær, og Smedstad fikk stillingen som markeds konsulent. Da hun gikk ut i ny barselpermisjon, kom Eirik Andreassen inn som vikar. Han er senere blitt fast ansatt, og som markedsansvarlig har han ansvar for markedsføring og annonsesalg.

SVAK TILGANG PÅ FAGARTIKLER – TEMAHEFTER • Både Berit Heløe og

Gudrun Sangnes husker at det kunne være problemer med å få inn et tilstrekkelig antall fagartikler, spesielt i perioden med 20 utgivelser per år.

– Ja, i begynnelsen av min periode måtte vi gå over til dette på grunn av regler om postforsendelse. Tjue hefter var et minimum for at Tidende kunne sendes som prioritert post, det vil si flypost, minnes Sangnes.

Hun tok opp problemet med tilgang på fagartikler, både i direkte kontakt med fakultetene og i lederartikler i bladet. I Tidende nr. 17, 2003 med overskriften «Etterlysning» skriver hun at det i perioder kan være litt vel spennende om redaksjonen får mange nok og gode nok artikler til tidsskriftet. Et halvår senere var etterlysningen blitt til en bekymringsmelding. Lederen i Tidende nr. 7, 2004 har tittelen «Til universitetene – en bekymringsmelding». Nå var det altså virkelig alvor. I denne perioden ble redningen å supplere egne artikler med relevante artikler fra andre medisinske og odontologiske fagtidsskrifter.

Noe som ytterligere har bidratt til at Tidendes lesere, tross alt, har fått tilgang på mye nyttig faglig og vitenskapelig stoff, er alle temaheftene og spesialutgavene som er publisert. Først var det nasjonale temahefter; der det første hadde periodonti som tema og ble utgitt i 1985. Og så kom de nordiske temaheftene som etter hvert har dekket de fleste fagområdene innen odontologien. Det startet med et skandinaviske fellesmøte for redaktørene høsten 1993 der de blant annet drøftet om de skulle satse på aktuelle felles prosjekter. Det viktigste som har kom-

met ut av disse samlingene, er samarbeidet om en årlig oppdatering på et fagfelt innen odontologien. Allerede tidlig i 1995 kom to hefter med endodonti som tema.

– Produksjonen av temahefter er uhyre arbeidskrevende. Det er mye logistikk som skal fungere for et slikt hefte foreligger ferdig trykket, men tilbakemeldingen fra leserne var svært så positiv, forteller Sangnes, og dagens redaktør, Ellen Beate Dyvi, kan skrive under på det. Hun er glad for å videreføre den 20-årige tradisjonen.

– Men tilgang på vitenskapelige artikler er ikke noe problem akkurat nå. Det kan ha flere årsaker. De to vitenskapelige redaktørene gjør en innsats på hvert sitt lærested, en del master- og spesialistutdanningsoppgaver blir omarbeidet til artikler for Tidende, og vi har redusert til 11 utgivelser per år. Dessuten får forfatterne publiseringspoeng for artikler hos oss, sier hun. Det siste kom som et resultat av innføring av publiseringsindikatoren for universiteter og høyskoler i 2005.

Noe som også kan ha bidratt til at redaksjonen mottar flere artikler, er at Tidende har opprettet to priser – først en pris for beste oversiktsartikkel, som kom i 2003, og så en pris for beste kaspresentasjon, som ble delt ut første gang under landsmøtet i 2014.

SOMMERHEFTER • Ett av temaheftene som fortjener spesiell omtale, er Tidendes sommerhefte som første gang ble utgitt i 1989. Hensikten var å vise andre sider ved tannlegene enn selve faget og yrkesutøvelsen. Heftet ble svært godt mottatt, står det i beretningen dette året, og sommerheftet er blitt en årviss tradisjon, som nåværende redaktør ikke har planer om å avslutte.

Vi finner mange gjengangere blant bidragsyterne, nemlig tannleger med særskilte interesser som ønsker å dele sine opplevelser med kolleger. Det er blitt mange reisebrev i løpet av disse årene. Videre inneholder sommerheftet ofte intervjuer med tannleger som presenterer hobbyen sin eller har valgt å

Gudrun Sangnes og Ellen Beate Dyvi synes det er morsomt å høre Berit Heløe fortelle fra sin tid som redaktør i Tidende.

satse på en karriere utenfor odontologien.

Leserundersøkelsene gir ikke svar på hvor godt disse heftene blir mottatt, men en kvalifisert gjetning er at de ville bli savnet om redaksjonen sluttet å utgi dem. Et problem – eller heller en utfordring – kan være å «forynge» både bidragsytere og intervjuobjekter. Hvis vi skulle driste oss til å gjøre en aldersbestemmelse, ble nok resultatet at få unge tannleger blir eksponert i sommerheftet. Ellen Beate Dyvi har også denne erfaringen, men ser også at det er kommet nye bidragsytere.

– Og det har vist seg lettere å satse på intervjuer med tannleger vi er blitt tipset om, fremfor å basere seg på at de leverer tekster selv, sier hun.

FØRSTE IKKE-TANNLEGE SOM

REDAKTØR • Vi har sittet rundt bordet, de tre redaktørene, redaksjonssjef Kristin Aksnes som fotograf og undertegnede, i noen timer inkludert en hyggelig lunsj. Men før vi bryter opp, må vi få klarhet i hva som førte til at Ellen Beate Dyvi ble ansvarlig redaktør i 2009. Hun hadde vært journalist i Tidende i nærmere 10 år og hadde tidligere sagt at hun ikke så for seg å bli redaktør.

Gudrun Sangnes skulle egentlig gå av i 2007 da hun var 65 år, daværende aldersgrense for ansatte i sekretariatet

og Tidende. Så ble hun bedt av hovedstyret om å sitte i to år til – sikkert fordi hun gjorde en god jobb, men også fordi man trengte litt mer tid til å utrede. Det store spørsmålet var om man kunne forlate kravet om at redaktøren av NTFs Tidende måtte være tannlege.

– Jeg tror en viktig begrunnelse var at det var vanskelig å finne en tannlege med både odontologiske kvalifikasjoner og kjennskap til å produsere et tidsskrift, sier Sangnes.

Enden ble at stillingen skulle lyses ut høsten 2008 for både tannleger og ikke-tannleger, og det meldte seg tre søkere – en av dem var Ellen Beate Dyvi. De to andre var tannleger.

– Jeg hadde ved nærmere ettertanke kommet til at det kunne være en fin ny utfordring å være redaktør, og det ble klart at jeg ville få to vitenskapelige redaktører i deltidsstilling, slik jeg ønsket. Dessuten er bemanningen i redaksjonen for øvrig, med Kristin Aksnes som redaksjonssjef og Eirik Andreassen som markedsansvarlig, stabil og svært god. Vi klarer oss, selv om bemanningen er redusert fra fire til 3,4 årsverk. I tillegg kommer frilansjournalister.

– Kan vi da avslutte med at det er problemfritt å være redaktør av NTFs Tidende i dag, spør vi helt til slutt.

– Nei, det er det selvsagt ikke. Vi arbeider hele tiden under stort tidspress, selv om vi fra 2012 reduserte antall tidsskriftutgivelser med to i året. Sideantallet på årsbasis er likevel fortsatt det samme som da jeg overtok, med rundt 1 000 sider i året. Økonomien må ivaretas, og foreløpig går det bra, takket være et godt annonsesalg – som alltid vil være et usikkerhetsmoment.

Leserundersøkelsene viser at medlemmene er svært godt fornøyd med Tidende. Og vi har engasjerte lesere, som gjenspeiles i stor aktivitet i debattspaltene og også tidvis i kommentarfeltet under artiklene på nettstedet.

– Jeg synes ordningen med to vitenskapelige redaktører fungerer veldig godt. Oss imellom har vi i all hovedsak kontakt via telefonmøter og e-post, og jeg tror det er et poeng at de vitenskapelige redaktørene har sitt daglige virke ikke i redaksjonen, men ute der forskningen foregår. I hvert fall er tilgangen på fagstoff blitt bedre med denne modellen. Og fagstoff er det leserne etterspør mest. Det viser alle leserundersøkelser blant Tidendes lesere.

– En redaktør vil for øvrig alltid møte uenighet, og jeg har særlig fått motbør for enkelte av mine lederartikler og for ting som er blitt publisert på debattsidene. Selv om bladet redigeres etter de presseetiske reglene nedfelt i Vær Varsom-, Tekstreklame- og Redaktørplakaten, og det har vært slik i mange år, er det fortsatt noen som ikke forstår eller vet at Tidende ikke er foreningens talerør, sier Ellen Beate Dyvi. Også de to tidligere redaktørene har opplevd slike reaksjoner.

*Tekst: Reidun Stenvik
Foto: Kristin Aksnes*